

Леся Василівна Польова

<https://orcid.org/0000-0003-2971-5993>

Володимир Михайлович Клапчук

<https://orcid.org/0000-0003-1788-794X>

Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ
Przykarpacki Narodowy Uniwersytet im. [Irena](#) Wasyla Stefanyka, Iwano-Frankowsk

Зародження та розвиток санаторно-курортної справи в Галичині

Анотація

Цілющі властивості багатьох природних факторів відомі з найдавніших часів. Примітивні споруди для водолікування в місцях виходу мінеральних вод були свого роду прототипами сучасних бальнеологічних споруд. У різних частинах світу знайдені свідчення про використання бальнеологічних природних ресурсів з метою лікування і про формування на їх основі стародавніх центрів курортного оздоровлення і відпочинку.

Найбільш древніми видами організації лікування, оздоровчого відпочинку і відповідно тривалими історичними періодами розвитку мають курортні зони відпочинку, які з'явилися, мабуть, первинним базисом сучасних курортів.

Курортна діяльність відноситься до найбільш древнього виду туристичної індустрії. Санаторно-курортна справа у Галичині була започаткована ще наприкінці XVI ст., однак до кінця XIX ст. вона не набула масового характеру через низький рівень сфери послуг, незадовільний стан доріг, низький рівень культури обслуговуючого персоналу. З часом у місцевостях з мінеральними водами спритні підприємці та лихварі будували водолікарні, невеликі літні будинки санаторного типу й здавали їх за певну оплату. Потужного розвитку курортна справа набула в останній чверті XIX – першій третині XX ст. У Галичині в 1930-х рр. існувало багато кліматичних і бальнеологічних курортів, які входили до переліку найкращих у Польщі.

Ключові слова: курорт, мінеральні води, санаторій, Галичина.

З тих пір як з'явилася потреба у людини в лікуванні, оздоровленні, відпочинку виникла необхідність в облаштуванні спеціальних місць для задоволення цих потреб і організації подорожей з лікувальними і оздоровчими цілями.

Цілющі властивості багатьох природних факторів відомі з найдавніших часів. Примітивні споруди для водолікування в місцях виходу мінеральних вод були свого роду

прототипами сучасних бальнеологічних споруд. У різних частинах світу знайдені свідчення про використання бальнеологічних природних ресурсів з метою лікування і про формування на їх основі стародавніх центрів курортного оздоровлення і відпочинку.

Найбільш древніми видами організації лікування, оздоровчого відпочинку і відповідно тривалими історичними періодами розвитку мають курортні зони відпочинку, які з'явилися, мабуть, первинним базисом сучасних курортів.

Чутки про «чудесні» властивості мінеральних вод поширювалися далеко за межі відповідних місцевостей, залучаючи безліч хворих. У переказах, в пам'ятках архітектури та мистецтва, що дійшли до нас, знайшли відображення факти використання, наприклад, термальних вод служителями культів для здійснення обрядів і разом з тим для демонстрації «зцілення» страждених.

Санаторно-курортна діяльність - це комплекс різноманітних заходів для організації та здійснення лікування і профілактики захворювань, заснованих на використанні природних лікувальних ресурсів. Курортна діяльність відноситься до найбільш древнього виду туристичної індустрії. З античних часів люди вміли використовувати мінеральні води та лікувальні грязі з метою оздоровлення. Цілющі властивості багатьох природних факторів відомі з найдавніших часів. Джерела ставали основою лікувальних таємниць храмів, нерідко були предметом релігійного культу. В таких умовах відвідування лікувальних місцевостей стало модою для населення.

Курортний комплекс України представлений великими запасами різноманітних природних лікувальних ресурсів та мережею санаторно-оздоровчих закладів. Природні рекреаційні ресурси є основою для функціонування сфери курортів (проведення курортної діяльності) через підтримку розвитку спеціалізованих лікувально-профілактичних закладів з метою задоволення рекреаційних потреб споживачів (людей).

Найвідоміші курорти, що існують сьогодні в Україні, беруть свій початок в XVI-XVII столітті, коли почалось будівництво таких курортних закладів, як бальнео- і грязелікувальниці. Спочатку це були примітивні водолікарні – «купальні», а також викопані в землі ями біля виходу мінеральних джерел.

Особливо інтенсивно застосовувалась вода, як для внутрішнього (пиття у різному вигляді), так і зовнішнього (купання, холодні, теплі, гарячі ванни, інгаляції, суха та парова ванна, компреси, обтирання та обгортання та інше) використання. Протягом багатьох сторіч хворими для лікування різних захворювань застосовувались мінеральні води. Воду пили, в ній купались.

Хворі приїздили на лікування здалеку, бо з джерел ще біблійних часів знали про лікувальні властивості сірководневих вод. Споруд ще тут не було ніяких, то люди розбивали собі просто намети і в привезених з собою казанах гріли собі воду для купелі. В теплу погоду купались в холодних джерелах. Згодом були встановлені тут ванни.

Водолікарня з примітивним пансіонатом була створена на початку XIX ст. на базі мінеральної води джерела «Поляна-Купіль».

У першій половині XIX ст. на курортах Прикарпаття (Трускавець, Моршин, Любінь-Великий та ін.), Закарпаття (Поляна, Синяк та ін.) та інших курортних місцевостях з'явилися добре відомі сьогодні лікувально-оздоровчі заклади – санаторії.

Діяли вони на благодійних або комерційних засадах. Окрім бальнео-, грязе- і кліматолікування у них стало широко застосовуватись методи апаратної фізіотерапії, яка із загальним технологічним процесом швидко удосконалювалась.

Перші згадки про курорти Галичини знаходимо в документах XVI–XVIII ст., однак найбільший розквіт бальнеології припав на міжвоєнний період, коли щороку у Карпати приїжджало біля 350 тис. відпочиваючих та біля 1 млн туристів. Це свідчило про те, що Карпати концентрували на своїх теренах майже половину відпочинкової міграції Польщі і тим самим були найважливішим туристичним і оздоровчим регіоном держави. Сезонні виїзди на відпочинок відігравали значну господарську, соціальну і культурологічну роль [2].

На особливу увагу заслуговував оздоровчий і туристичний промисел, оскільки вивільняв нішу у зайнятості населення, створював нові робочі місця, яких було надто мало у Галичині. Однаковою мірою турист, що перебував в окремих місцевостях, як і відпочиваючий на селі, а також курортник, що лікувався у оздоровниці, витрачали значні кошти за найрізноманітніші послуги. Це було побічним заробітком для сільського населення або підставою для розвитку туристичної галузі. Коли, з однієї сторони, склалася б ситуація перенаселення, неможливість утримування землі й її обробітку, а, з другої сторони, наявні досконалі природні умови гір і зростаючий попит приїжджих, то стає зрозумілим – рекреаційний потенціал мав велике значення для загального господарського життя Карпат [3].

Оздоровчий рух концентрувався переважно в існуючих селищах, подібно, як сільське заселення рухалося долинами рік з півночі на південь, в глиб гір. Натомість, туристичний рух тримався, перш за все, хребтів і вершин, особливо уздовж головної смуги Карпат.

Урядовим статутом від 15 липня 1925 р. № 79 та Розпорядженням міністерства фінансів Польщі від 8 серпня 1925 р. № 82 запроваджено тарифи на ведення рекреаційно-оздоровчої діяльності. Так, пансіонати поділялися на три категорії (загалом у господарстві Польщі виділялося 8 категорій, з яких перша була найдорожчою): перша – понад 50 покоїв; друга – 12–50 покоїв; третя – 2–12 покоїв. Купелеві заклади поділялися на такі категорії: друга – лазні з окремими кабінками чи лазні з понад 20 ваннами; третя – загальні лазні з кількістю ванн до 20. Визначалися і конкретні ціни для ведення діяльності кожної з цих категорій: підприємці першої категорії повинні були сплатити за отримання промислових свідоцтв на право займатися таким видом діяльності 6 тис., другої – 4 тис., третьої – 2 тис. зол.

На особливу увагу заслуговували джерела мінеральної води. Їх багатство на теренах Карпат (понад 500) було обумовлене особливостями геологічної будови регіону.

Окремої уваги заслуговувало Станиславівське воєводство, де було розвідано 176 мінеральних джерел. Однак, із загального числа лише 44 джерела експлуатувалися, а 81 % – були на той час недостатньо вивчені. Лише 8,7 % із загального числа джерел були в експлуатації. Таким чином, на увагу заслуговувало дослідження мінеральних джерел, насамперед проведення біологічних і хімічних аналізів. Джерела, які б представляли інтерес для бальнеології, слід було відкрити для доступу приїжджаючих. Повне використання мінеральних джерел можна було досягти через їх постійну експлуатацію в бюветах і ваннах. Експлуатація була можливою завдяки вливанню приватного, самоврядного чи державного капіталу, який зміг би утримувати на висоті відповідне водолікувальне підприємство [4].

У Польщі в 1930-х рр. діяло 6 державних, 15 громадських, 6 комерційних, 23 малих приватних, 7 кліматичних громадських курортів, а також 38 купальних і кліматичних комерційних станцій. Разом було 95 оздоровниць, з яких у Галичині – 65 або 71 %. Це ще сильніше підкреслювало значення оздоровчо-туристичних об'єктів в економіці гірського регіону. Там знаходилися заклади державного значення: два курорти – Криниця й Буркут; 8 приватних курортів – Рабка, Свошовиці, Щавниця, Жегістів, Івоніч, Риманів, Трускавець, Моршин; 4 комерційні курорти – Кростенко, Мушина, Північна, Висова; 3 кліматичні станції – Яремче, Закопане, Ворохта; 21 малий приватний курорт, а також 24 кліматичних комерційних станцій.

У Польщі в міжвоєнний період було зареєстровано 956 відпочинкових місцевостей, з яких у карпатському регіоні – 477 або 49,9 %. Разом оздоровниць і дач у Галичині було 555 або 51,8 % їх загального числа у Польщі.

Всі курортні місцевості з економічного погляду можна було поділити на дві групи:

1) місцевості, в яких туристично-оздоровча галузь складала основну частину доходу (оздоровниці і великі дачі);

2) місцевості, в яких обслуговування рекреантів складало лише побічний заробіток населення (малі курорти).

Переважна частина дач і курортів мали значні недоліки у технічних засобах. У міжвоєнний період були зроблені серйозні інвестиції, але всупереч великим зусиллям, не всі водолікувальниці справилися з завданням пристосувати їх до зростаючого потоку приїжджих; лише небагато з них відповідало рівню курортів європейського класу. Вкладений капітал повільно давав користь, тому певні намагання у плані повернення відпочиваючих повинні були робити самі водолікувальні заклади. Щоб і надалі здійснити розвиток оздоровниць і усунути недоліки в технічному забезпеченні закладів, необхідно була державна допомога через створення особливого довгострокового низьковідсоткового кредиту для оздоровниць. Саме цими питаннями відала Спілка польських оздоровниць [5].

Відпочинкові місцевості були об'єднані в трьох воєводських спілках: Спілці літницьких повітів і гмін Краківського воєводства, Міжкомунальній спілці дач і оздоровниць Станиславівського воєводства “Карпати Східні”, Спілці туристичного літництва “Бецади” повітів і гмін Львівського воєводства, які проводили колективну пропаганду, мали інформагентства, освітню проєкти, технічне забезпечення, а також багато інших напрямів роботи, пов'язаної з розвитком туризму. Організація діяльності оздоровниць і дач була поставлена у краї на відповідний рівень.

54,4 % (338 тис. осіб) загальної кількості відпочиваючих у Польщі приходилося на Галичину та околиці. Приїжджими відвідувалися 555 населених пунктів краю, розкиданих по 38 карпатських і судетських повітах. Кількість відпочиваючих розподілялася по Галичині нерівномірно. Найбільше відвідуваними були повіти: Новий Тарг, Цішин, Живець, Дрогобич, Стрий, Надвірна, в яких щорічне число приїжджих було понад 15 тис. осіб або 5 % загальної кількості. Новотарзький повіт концентрував щороку понад 95 тис. осіб (28 %), а разом з Судетським – 146 тис. осіб (43 %).

Динаміка відвідування залежала від характеру місцевості. Так, на курорти припадало 151 тис. курортників, на кліматичні станції – 116 тис., на дачі – 91 тис. осіб. Незважаючи, що було 57 курортів, проте вони концентрували 38,7 % всієї кількості відпочивальників; на 24 кліматичні станції припадало 54,5 % загального числа;

натомість, на 477 дач – лише 27 %. Ця статистика доводить велике господарське значення оздоровниць, які концентрували разом 75 % всієї чисельності відвідувачів.

У окремих воєводствах відсотки курортників і туристів укладалися неоднаково. У Станиславівському воєводстві туристи склали 41 %, в інших воєводствах – доходили до 50 %. Внаслідок цього вплив капіталу розкладався також нерівномірно. У Шлеському воєводстві відпочиваючі концентрувалися головним чином на кліматичних станціях (57 %). Крім того два курорти збирали більше приїжджих, ніж 17 дач. У Краківському – чисельність розкладалася рівномірно серед курортів, кліматичних станцій і дач. У Львівському – головним чином відвідувалися курорти, натомість у Станиславівському, як згадано вище, більшу роль відігравали дачі і кліматичні станції. Зі збільшенням кількості відпочиваючих відбувався й вплив капіталу, з якого 42 % – від місцевого населення та 58 % – від приїжджих з інших частин Польщі. Головний вплив відпочиваючих – з центральних, західних і південних воєводств Польщі; найзаможніші рекреанти – з Варшави, Шлеська, Лодзя, Кракова, Познані і Кельця.

Сфера впливу Шлеських оздоровниць найвища, місцеві курортники склали більше половини приїжджих. Значна була участь курортників з Варшави, Кракова, Кельців і Лодзі. Участь курортників з північних і східних воєводств була мінімальною. Сфера впливу Краківських оздоровниць мала найбільшу географію, місцеві курортники склали лише 28,5 %. Головний вплив був з західних, центральних і південних воєводств. Значний відсоток поставляла Варшава, Шлеськ, Кельця, Львів, Лодзь і Познань. З північно-східних регіонів вплив був незначним (нижче середнього), натомість з інших частин Польщі відповідав середньому для Карпат.

Сфера впливу львівських оздоровниць – жителі воєводства, які склали 37,9 % . Сильний вплив був з Варшави, Кракова, Станиславова, слабкіший – з Познані, Лодзя й Шлеська. Сильніший вплив зафіксовано зі східних і північно-східних воєводств, натомість з центральних воєводств відсоток приїжджих нижчий від середнього. Сфера впливу Станиславівських оздоровниць ще більш місцева. Місцеві жителі, правда, склали тільки 20,7 %, але з сусіднього Львівського воєводства приїжджали 31,5 % курортників, що разом складало більше половини всіх приїжджих (52,2 %). Сильний вплив спостерігався з Варшавського і Тернопільського воєводств. Більший від середнього відзначено відсоток зі східних, натомість виключно низьким був відсоток приїжджих із західних воєводств Польщі. Сфера впливу була результатом діяльності оздоровниць – пропаганда, комунікаційна політика, програма атракцій тощо.

Якщо припустити, що залежно від характеру місцевості турист чи курортник під час перебування витрачав від 100 до 500 зол. (Закопане, Криниця, Моршин і т.д.), то можна розцінювати, що загальний наплив приїжджих до карпатських місцевостей приносив щороку доходу біля 66 млн зол., з яких на окремі воєводства припадало: Шлеське – 4695 тис. зол., Краківське – 42767 тис., Львівське – 10199 тис., Станиславівська – 8575 тис. зол. З цієї суми від оздоровниць отримано біля 80 %, на будинки відпочинку (дачі) випадало лише 20 %. Якщо ж врахувати, що в оздоровницях 1/4 загальних доходів становили продукти харчування, вироблені місцевим населенням, то можна стверджувати, що через оздоровниці надходить на село щороку біля 14 млн зол. До сільських дач надходило майже стільки ж, тому можна вважати, що побічний заробіток сільського населення на терені Карпат становив 27 млн. зол.

Таким чином, враховуючи, що на теренах краю було біля 150 тис. господарств, можна підрахувати, що середній дохід від приїжджих на одного господаря становив біля 180 зол. Для порівняння – 12-гектарне сільськогосподарське господарство (19 % господарств Галичини) мало дохід 261 зол. з 1 га. У залежності від величини господарства, що нараховувало 2–30 га, дохід коливався в межах 64–170 зол. з 1 га. Для порівняння зазначимо, що дохід всіх чотирьох воєводств від сільськогосподарської продукції складав понад 320 млн зол., зокрема: пшениця – 53 млн, жито – 75 млн, ячмінь – 21 млн, овес – 56 млн, картопля – 116 мл зол. Співставлення поданих вище даних підтверджує неабияке економічне значення рекреації.

З економічної точки зору рекреація та туризм на теренах Галичини заслуговувала на дбайливу опіку як зі сторони державної влади, господарського і територіального самоврядування, так і громадськості. У цій галузі господарського життя громадська ініціатива обігнала управління і державну опіку. Вже 1912 р. відбулася перша конференція в справі розвитку Закопаного і Підтатря, а наступні мали місце у 1919 і 1929 рр. Народи з розвитку Східних Карпат відбулися в 1931 р. Від 1933 р. Відділ туризму Міністерства Комунікації Польщі розпочав скликання конференцій, присвячених туристичній економіці на терені всіх Карпат. Конференції такого спрямування відбулися у Варшаві (1933), Яремчу (1934), Віслі (1935), Криниці (1936). Від 1936 р. подібні акції проводила Спілка гірських земель через введення щорічних господарських засідань над культуральним і господарським розвитком Карпат. За ініціативою Спілки відбулися наради в Сяноку (1936), Віслі (1937) і Новому Сончі (1938). Літниськовим справам були присвячені конференції в Яремчу (1934), Віслі (1937) і Н. Сончу (1938). На тих

конференціях значну увагу присвячено раціональному розвитку туристичної економіки в Карпатах.

Інтенсивного розвитку курортна справа в Україні набула в ХХ ст. Так, вже в оздоровницях 1932 році відпочивало біля одного мільйона чотирьохсот тисяч людей.

Здійснювались масштабні заходи з упорядкування гідромінерального і бальнеотехнічного господарства і санітарної охорони курортів.

Було розроблене Положення про порядок медичного і соціального відбору хворих на курорти.

Україна представлена великими запасами різноманітних природних лікувальних ресурсів, що є основою для існування курортів. На особливу увагу заслуговували джерела мінеральної води. З тих пір як з'явилася потреба у людини в лікуванні, оздоровленні, відпочинку виникла необхідність в облаштуванні спеціальних місць, а саме санаторно-курортних закладів. Перші згадки про курорти Галичини вказують, що найбільший розквіт бальнеології припав на міжвоєнний період, бо саме в даний час були зроблені серйозні інвестиції, але всупереч великим зусиллям, не всі водолікувальниці справилися з завданням і досягли рівня курортів європейського класу. Заклади були державного значення, приватні курорти, комерційні курорти, кліматичні станції, а також кліматичні комерційні станції. Основною частиною курортників Галичини були місцеві жителі, з сусіднього Львівського, а також Варшавського і Тернопільського воєводств. А також відслідковуємо дбайливу опіку з боку держави, про що свідчить ряд конференцій і засідань на яких розглядалися економічний розвиток курортів і Галичини зокрема.

Тому відродження та формування сучасного ринку оздоровчого туризму в Україні диктує необхідність вдосконалення нормативно-правової бази, що регулює правовідносини в сфері модернізації санаторно-курортного комплексу регіонів, системи оподаткування, вирішення питань власності, системи державного регулювання і підтримки туристської діяльності. Адже санаторно – курортний бізнес найприбутковіший сектор індустрії туризму ще з давніх давен.

Бібліографія:

1. Галаченко О. О. Розвиток сфери санаторно-курортних послуг: регіональний аспект: монографія. Львів: Вид-во ПП «Арал», 2017. 360 с.
2. Leszczycki S. Współczesne zagadnienia turystyki // Komunikaty Studium Turystyki / S. Leszczycki. Kraków, 1937. Z. 3. 6 s.

3. Mianowski H. Znaczenie gospodarcze ruchu turystyczno-uzdrowiskowego w Polsce / H. Mianowski. Kraków : Wyd. Izby Przem. Handl., 1934. Wyd. II. S. 1–77.
4. Korczyński L. Przyrodzone źródła sil i zdrowia ziemi krakowskiej / L. Korczyński. Kraków: Wyd. Pol. Tow. Balneologicznego, 1931. 208 s.
5. Leszczycki S. Podhale jako region uzdrowiskowy / Biuletyn Komisji Studiów Ligi Popierania Turystyki. Kraków, 1937. Tom I. S. 49–96.
6. Szostak E. Klucz znaków dla szczegółowych map turystycznych / E. Szostak, T. Wilgat // Komunikaty Studium Turyzmu. Kraków, 1958. № 7. S. 24–28.
7. Wiśniewski S. Potrzeby inwestycyjne polskich uzdrowisk / S. Wiśniewski // Turyzm Polski. Kraków, 1958. R. 1. № 5. S. 75–78.
8. Фоменко Н.В. Рекреаційні ресурси та курортологія К.: Центр навчальної літератури, 2007. 312 с.

Geneza i rozwój działalności sanatoryjno-uzdrowiskowej w Galicji

Streszczenie

Lecznicze właściwości wielu naturalnych czynników znane są od czasów starożytnych. Prymitywne konstrukcje do hydroterapii w miejscach odpływów wód mineralnych były swego rodzaju prototypami nowoczesnych konstrukcji balneologicznych. W różnych częściach świata istnieją dowody na wykorzystywanie do leczenia balneologicznych zasobów naturalnych i tworzenie na ich bazie starożytnych ośrodków zdrowia i rekreacji.

Najstarszymi formami organizacji lecznictwa i rekreacji uzdrowiskowej są tereny rekreacji uzdrowiskowej, które stały się być może podstawową podstawą nowoczesnych uzdrowisk.

Działalność sanatoryjno-uzdrowiskowa uważana jest za najstarszy rodzaj przemysłu turystycznego. W Galicji rozpoczęła się ona pod koniec XVI wieku, ale pod koniec XIX wieku nie stała się ona powszechna ze względu na niski poziom usług, niezadawalający stan dróg, niski poziom kultury obsługi. Z biegiem czasu na terenach z wodami mineralnymi sprytni przedsiębiorcy i lichwiarze budowali szpitale wodne, małe domki letniskowe typu sanatoryjnego i oddawali je za opłatą. W ostatniej ćwierci XIX - i w latach 30 XX wieku nastąpił potężny rozwój działalności uzdrowiskowej. W Galicji w latach 30 istniało wiele uzdrowisk klimatycznych i balneologicznych, które należały do najlepszych w Polsce.

W Polsce w latach 30. XX w. funkcjonowało 6 uzdrowisk państwowych, 15 publicznych, 6 komercyjnych, 23 małe prywatne, 7 klimatycznych uzdrowisk publicznych, a także 38 kąpielisk - klimatyczno-handlowych. W sumie istniało 95 uzdrowisk, z czego 65

znajdowało się w Galicji. To dodatkowo podkreśliło znaczenie obiektów zdrowotnych i turystycznych w gospodarce regionu górskiego. Istniały instytucje o znaczeniu państwowym: dwa uzdrowiska – Krynycia i Burkut; 8 prywatnych kurortów - Rabka, Svoshovytsia, Shchavnytsia, Zhegystiv, Ivonich, Rymaniv, Truskavets, Morshyn; 4 ośrodki komercyjne - Krostenko, Mushyna, North, Vysova; 3 stacje klimatyczne - Jaremcze, Zakopane, Worochta; 21 małych prywatnych kurortów, a także 24 klimatyczne stacje handlowe.

W Polsce w okresie międzywojennym zarejestrowano 956 terenów rekreacyjnych, z czego 477 (49,9%) w regionie karpackim. W Galicji w Polsce było 555 uzdrowisk i dacz, czyli 51,8% ich ogólnej liczby.

Słowa kluczowe: uzdrowisko, wody mineralne, sanatorium, Galicja

Origin and development of sanatorium-resort business in Galicia

Abstract

The healing properties of many natural factors have been known since ancient times. Primitive structures for hydrotherapy in places of mineral water outflow were a kind of prototypes of modern balneological structures. In different parts of the world there is evidence of the use of balneological natural resources for treatment and the formation on their basis of ancient centers of health and recreation.

The most ancient types of organization of treatment, health recreation and, accordingly, long historical periods of development are resort recreation areas, which were, perhaps, the primary basis of modern resorts.

Resort activities belong to the most ancient type of tourist industry. The sanatorium-and-spa business in Galicia was started at the end of the 16th century, but by the end of the 19th century. it did not become widespread due to the low level of services, unsatisfactory condition of roads, low level of culture of service personnel. Over time, in areas with mineral waters, clever entrepreneurs and moneylenders built water hospitals, small summer houses of the sanatorium type and handed them over for a fee. The resort business gained a powerful development in the last quarter of the XIX - first third of the XX century. In Galicia in the 1930's there were many climatic and balneological resorts, which were among the best in Poland.

In Poland in the 1930s there were 6 state, 15 public, 6 commercial, 23 small private, 7 climatic public resorts, as well as 38 bathing and climatic commercial stations. There were a total of 95 health resorts, of which 65 or 71% were in Galicia. This further emphasized the importance of health and tourism facilities in the economy of the mountain region. There were

institutions of national importance: two resorts - Krynycia and Burkut; 8 private resorts - Rabka, Svoshovytsia, Shchavnytsia, Zhegystiv, Ivonich, Rymaniv, Truskavets, Morshyn; 4 commercial resorts - Krostenko, Mushyna, North, Vysova; 3 climatic stations - Yaremche, Zakopane, Vorokhta; 21 small private resorts, as well as 24 climatic commercial stations.

In Poland, 956 recreation areas were registered in the interwar period, of which 477 or 49.9% in the Carpathian region. There were 555 or 51.8% of the total number of health resorts and dachas in Galicia in Poland.

Keywords: health resort, mineral water, sanatorium, Galicia